
Sociologija ir lituanistika

Redakcijos kolegijos žodis, skirtas „Nacionalinės lituanistikos plėtros 2009–2015 metų programos“ įgyvendintojams, socialinių-humanitarinių mokslų bendruomenės nariams, – visiems potencialiems akademinio polilogo dalyviams

„Nacionalinės lituanistikos plėtros 2009–2015 metų programa“, kurioje, be daugelio kitų Lietuvos akademinės bendruomenės narių, dalyvauja ir Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Sociologijos katedros sociologai, drauge su Klaipėdos universiteto Socialinių mokslų fakulteto kolegomis leidžiantys periodinį sociologinės krypties mokslo žurnalą „Sociologija. Mintis ir veiksmas“, reikalauja šiuolaikiškai apmąstyti tiek institucines, tiek intelektines sociologijos puoselėjimo Lietuvoje sąlygas ir savitai reflektuojamų idėjų plėtros – universalių idėjų kontekstualizacijos – galimybes.

Puoselėti Lietuvos sociologiją ir apskritai humanistinę kultūrą – tolygu brandinti integruotus akademinės kultūros (teorinės, metodologinės, metodinės) lygmenis, kurių paskiras sudedamąsias dalis jungtų specifinė *lituanistikos* kategorija, perteikianti universalią sąveiką tarp *kalbos* ir *minties* įtampą. *Lituanistikos* kategorija atliepia šiuolaikinėse teorinėse diskusijose itin svarbų *dalies* ir *visumos* santykį. Šiuo požiūriu, *lituanistika* – ne tik *teminė* sąvoka, apimanči specifiskai vientisą – *lietuvišką* – kultūros bei socialumo sritį, bet ir jungiančioji metodologinė sąvoka, reikalaujanti ir analitiškai, ir normatyviškai įvertinti problemišką *dalies* (lietuviškos socialinės-humanitarinės moks-

lo kultūros) ir *visumos* (universalios kultūrinės orientacijos) ryšį.

Kalba (specifinė artikuliuotos raiškos forma) ir *mintis* (universaliai orientuotas intelektinis turinys) yra du vienas kitą paremiantys veiksniai, praturtinami sąveikos galimybių; ypač aptariamiosiose mokslo srityse. Kaip *kalba* ir *mintis* sudaro neperskiriamą vienovę, taip *lituanistika* ir *universalus mokslas* suponuoja kūrybinę – specifinę kultūros raiškos formų ir teorinio socialinių mokslų turinio – sąveiką. Šio analitinio santykio puoselėjimas žurnale „Sociologija. Mintis ir veiksmas“ skatina potencialius šio periodinio žurnalo autorius ir skaitytojus apmąstyti sudėtingą mokslo universalumo ir kontekstinio įforminimo ryšį. Lituanistika apima *teminį-aprašomąjį, analitinį* ir *normatyvinį* aspektus. Du pastarieji – *analitinis* ir *normatyvinis* – tai teorinė *sociologijos problema*, skatinanti ne tik aprašyti, bet ir analizuoti, interpretuoti, argumentuotai įvardyti normatyvines gaires.

Šio žurnalo numerio – 2010/1 (26) – turinį sudaro tekstai, daugelyje kurių į pirmą vietą iškyla minėtas *dalies* ir *visumos* santykis. Amerikiečių sociologų Johno W. Murphy and Christiano Schlaertho straipsnyje „Ryšys tarp radikalios refleksijos, žmogaus laisvės ir etikos“ kaip tik ir svarstomas santykis tarp *žmogaus veiksmo* ir *įgyvendinamos tikro-*

vės analizuojant būdingą *realizmo* tendenciją – pastangas varžyti normatyvines minties ir veiksmo sąlygas. Algimanto Valantiejaus tekste „Sociologijos teorija (III)“ kritiškai analizuojamas ambivalentiškas santykis tarp „globalaus“ turinio ir „nacionalinės“ formos Michaelo Burawoy'aus *viešosios sociologijos* koncepcijoje, kurioje išryškėja keturios dilemos, kurios, kaip teigiama, paties autoriaus nėra identifikuojamos ir svarstomos. Kęstučio Kirtiklio straipsnyje „Ar filosofijai tebėra vietos socialiniuose moksluose?“ analizuojamos potencialiai vaisingo socialinių mokslų ir filosofijos bendradarbiavimo sąlygos. Andrius Švarplys straipsnyje „Kokia demokratija Europos Sąjungai?“ nagrinėja visumos ir dalies santykį (politiškai ir socialiai itin aktualų Lietuvai), atliepiantį Europos Sąjungos ir paskirų ją sudarančių valstybių demokratinių principų suderinamumo ir reguliavimo klausimus.

Gražinos Rapolienės straipsnyje „Vyresnio amžiaus žmonės Lietuvos žiniasklaidoje: naivūs, kenčiantys ir bejėgiai“ tiriama, ar ir kaip žiniasklaida daro įtaką individų grupių (konkrečiai, pagyvenusių žmonių) *amžiaus tapatumui*. Jolita Viluckienė straipsnyje „Negalia kaip biografinis lūžis“ nagrinėja *asmens* ir *visuomenės* santykio problemą remdamasi judėjimo negalią išgyvenusių žmonių Lie-

tuvoje tyrimais. Pietų Afrikos respublikos sociologas Will Rakande svarsto dalies ir visumos (individualizmo ir kolektyvizmo dimensijų) santykį tirdamas integruojančius socialinę grupę veiksnius, tiksliau, studentų savigarbos požymius, teikdamas nuorodą, kad šis tyrimas – tai euristinis analitinės strategijos pavyzdys, kuriuo galima remtis įgyvendinant atitinkamo pobūdžio tyrimus Lietuvos visuomenėje.

Vaidotas Valantiejus recenzuoja aktualią Vytauto Rubavičiaus knygą *Postmodernusis kapitalizmas*, kurioje problemiška svarstoma *šiuolaikinės kultūros* ir *ekonominės galios* santykio problema. Vida Savoniakaitė recenzuoja Vyčio Čiubrinsko ir Jolantos Kuznecovienės sudarytą knygą *Lietuviškojo identiteto trajektorijos*, kurioje, remiantis socialiniais antropologiniais ir sociologiniais tyrimais, nagrinėjama šiuolaikinio lietuviškumo kaip sociokultūrinio identiteto raiškos figūrą įvairovė. Viktorija Žilinskaitė analizuoja ir interpretuoja santykį tarp teorijos ir empirikos, kurį ji atskleidžia iš vidaus žvelgdama į XVII-ajame Pasaulio sociologijos kongreso sceną ir užkuliusius. Irena Juozeliūnienė, aptarusi XVII-ame Pasaulio sociologijos kongrese svarstytas idėjas, skatina susimąstyti, keldama esminį klausimą, kaip mes tapome tokiais, kokiais esame.